

Л. П. Поліщук, В. П. Мельник
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ РОМАНІВ В ЖАНРІ ФЕНТЕЗИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Складнощі в перекладі художніх текстів, які виникають перед перекладачем, займають важливе місце у перекладознавстві. Найважливіше завдання перекладача – це правильно та адекватно відтворити думку автора, зберегти емоційне та стилістичне забарвлення твору. Також професіоналу слід звертати увагу на культурні та соціальні відмінності народів. Щоб якісно виконати свою роботу, перекладачі звертаються до трансформацій, які можуть повністю або частково змінити речення оригіналу, але при цьому передати головне повідомлення автора до читача.

Проблеми перекладацьких трансформацій розглядали Л. С. Бархударов, Є. В. Бреус, В. М. Комісарів, Л. К. Латишев, Я. І. Рецкер, А. В. Федоров, А. Д. Швейцер та ін. Також різні сторони проблеми використання граматичних трансформацій висвітлювали М. О. Кур'янова, Т. Р. Левицька, І. С. Орлова, С. Б. Фокін, З. Р. Хайрутдинов та інші. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень, тема досі залишається актуальною.

При аналізі перекладацьких трансформацій ми віддаємо перевагу комбінованій моделі перекладацьких трансформацій, а саме І.С. Алексєєвій та Л.С. Бархударову.

Відповідно до вивчення перекладу, як процесу, Л. С. Бархударов вважає, що термін «трансформація» використовується в тих випадках, коли перекладач здійснює певні зміни (перекладацькі трансформації) оригіналу тексту, створюючи новий текст на основі першого. У своїй сукупності ці мовні (міжмовні) операції і складають те, що ми називаємо «процесом перекладу».

На його думку перекладацькі трансформації «відрізняються граматичною структурою, лексичним наповненням, мають (практично) один і той же зміст і здатні виконувати в даному контексті одну і ту ж комунікативну функцію» [1].

У своїй роботі «Вступ до перекладознавства» І.С. Алексєєва під трансформаціями розуміє міжмовні відмінності, які потребують перебудови на різних рівнях.

Частіше замінам в перекладі піддаються граматичні явища, які повністю або частково відсутні в тій чи іншій мові. Якщо граматично порівнювати дві мови, то існують певні розбіжності. Наприклад, в українській мові відсутні таке явище, як артикль чи герундій, інфінітивні й дієприкметникові комплекси, абсолютна номінативна конструкція. Також існує відмінність категорії числа, форм пасивної конструкції, неповний збіг форм інфінітива і дієприкметника і т.п.

Отже, основну роль відіграють граматичні фактори, тобто розходження в структурі мов.

Щодо лексичних трансформацій, важкість влучного вибору перекладу слова полягає в багатогранності та семантичному багатстві мов.

Науковці використовують різні ідеї для того, щоб розкрити основний сенс перекладацьких трансформацій: «прийоми логічного мислення, які допомагають розкривати значення іншомовного слова в контексті і знайти йому український відповідник, який не збігається із словником» [6: 38], перетворення, заміни в процесі перекладу однієї форми іншою [7], міжмовні перефразування [5], засоби перекладу за умови відсутності словникової відповідності або неможливості використання таких відповідників з огляду на контекстуальне оточення [4] тощо.

Одна з цікавих ідей, на яку ми пропонуємо звернути увагу, Л. С. Бархударов вважає, що процес перекладацької трансформації полягає в переході від оригіналу до перекладу із збереженням адекватності перекладу незважаючи на відмінності у системах двох мов за допомогою міжмовних перетворень [1].

Л. С. Бархударов, розрізняє декілька видів граматичних трансформацій: перестановки, заміни, додавання, опущення, які зазвичай на практиці поєднуються один із одним, приймаючи характер складних, комплексних трансформацій [1].

Більш детально ми розглянемо поняття «граматичні заміни» та «перестановка».

Грамматичні заміни – це відмова у перекладі від граматичних форм оригіналу, замінюючи на інші граматичне значення. Заміна може відбуватись у членах речення, частині мови або граматичних категоріях.

Зміна порядку у тексті перекладу мовних елементів в порівнянні з текстом оригіналу називають перестановкою. Змінюватися може порядок слів, словосполучення, головні і підрядні речення, або навіть цілі речення.

Для розуміння тексту перекладу, нерідко вдаються до додавання слів або навпаки вилучення. Тому опущення і доповнення часто сполучаються з іншими видами граматичних трансформацій, найчастіше із заміною частин мови.

Слід зазначити, що від правильного вживання лексичних і фразеологічних, граматичні та стилістичні відповідності в перекладі значною мірою залежить тема адекватності перекладу.

Потрібно також пам'ятати про те, що перекладаючи романи в стилі фентезі, важливо правильно передати почуття, гумор, тонкощі світу, який описав автор та елементи літератури.

Під час дослідження здійснювався переклад на основі перекладацького відтворення ідіостилю Дж.Р.Р. Толкіна по роману «Володар Пернів», де чітко та виражено було здійснено аналіз та досліджений даний жанр, де виникало

багато розбіжностей під час перекладу та різні погляди на трактування певних слів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. М.: Международные отношения. 1975. 324 с.
2. Кальниченко О. А. Теорія перекладу. Харків : Вид-во НУА, Ч. 1, 2017. 124 с.
3. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську. [укр./англ.] : навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця : Нова Книга. 2003. 210 с.
4. Комиссаров В. Н. Слово о переводе. М.: Международные отношения, 1973. 215 с.
5. Латышев Л. К. Эквивалентность и способы ее достижения. М.: Международные отношения, 1981. 248 с.
6. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения. 1974. 216 с.
7. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика: Статус, проблемы, аспекты. М.: Наука, 1988. 215 с.

М. В. Полховська
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІСНУВАННЯ У РАННЬОНОВОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

З позиції семантики екзистенційні речення визначають як речення з дієсловом існування чи з будь-яким іншим дієсловом, яке має значення існування (трьох його фаз (початку, продовження (способу існування), завершення). Окрім семантичної ізоморфності екзистенційних контекстів, ці дієслова виявляють подібність внутрішнього аргументного оточення: всі вони неперехідні, одноаргументні дієслова з зовнішнім аргументом, який маркується семантичною роллю *пацієнса*. У вибірці з творів ранньонovoанглійських авторів було виявлено такі дієслова й дієслівні фрази: *exist, come, be found, live, dwell, have residence, go, befallen (fall), die, cease, have ending, be done, be no more, banish, remain, last, sit, lie, stand, run*.

Існування як (не)належність до світу **живих** істот експлікують за допомогою дієслів на зразок *exist, die*, дієслівної фрази *be no more, be in being*, пасивної форми дієслова *find*. Підметом таких речень є власна назва або особовий займенник, окрім того, вони не локалізовані в просторі, напр.:

(1) *For, by the sacred radiance of the sun, the mysteries of Hecate and the night, by all the operation of the orbs from whom we do exist and cease to be, here I disclaim*